

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ЗАШТИТА ЉУДСКИХ ПРАВА И СЛОБОДА У СВЕТЛУ МЕЂУНАРОДНИХ И НАЦИОНАЛНИХ СТАНДАРДА

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

2022.

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Међународна научна конференција

**ЗАШТИТА ЉУДСКИХ ПРАВА И СЛОБОДА У
СВЕТЛУ МЕЂУНАРОДНИХ И НАЦИОНАЛНИХ
СТАНДАРДА**

ЗБОРНИК РАДОВА

Међународна научна конференција одржана је 20. маја 2022. године на
Правном факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици

Косовска Митровица, 2022.

Штампање овог Зборника помогло је Министарство просвете, науке
и технолошког развоја Републике Србије

оригинални научни рад
достављен: 03. 04. 2022.
прихваћен за објављивање: 03. 05. 2022.
УДК 341.24:347.77

Др Јелена БЕЛОВИЋ*
Др Гордана ДАМЈАНОВИЋ*

МЕЂУНАРОДНА АРБИТРАЖА И ПАТЕНТНИ СПОРОВИ

Апстракт

Интелектуална својина и стање законодавства у овој области представљају кључне факторе за развој иновативне технологије. Спорови који се односе на предмет права интелектуалне својине су сваке године све бројнији и разноврснији по свом садржају. С обзиром на њихову природу, присуство техничких елемената, високу специјализацију, траже се начини за њихово ефикасно решавање. Међународна арбитража је недовољно коришћен метод решавања спорова о патентима. Биотехнолошка и фармацеутска индустрија су веома погодне за патент, а арбитраже су као алтернативни метод решавања, свакако погодније од међународне парнице. Арбитража уопштено има предност, јер представља мање формалну и краћу процедуру од судског поступка и арбитражна пресуда је међународно лакше извршива. Предност је у томе што обе стране задржавају контролу над процесом решавања спора. То може да помогне да се сачувају добри пословни односи. Фармацеутска и биотехнолошка индустрија ће ефикасно заштитити своја патентна права на међународном плану, уз избегавање сложености и недоследности међународних судских спорова.

Кључне речи: биотехнологија, фармацеутски производи, патенти, повреде патента, арбитража.

1. БИОТЕХНОЛОГИЈА И ПРАВО ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Биотехнологија и интелектуална својина јесу две области које су одиграле значајну улогу у трансформацији истраживања. Интелектуална својина се генерално сматра важним покретачем иновација у науци и техници,

* Ванредни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, jelena.belovic@pr.ac.rs

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, gordana.damjanovic@pr.ac.rs

јер истраживачима, институцијама и проналазачима дозвољава да у периоду поседовања монополских права поврате своје инвестиције. Монопол им омогућава да се опораве од финансијских и интелектуалних улагања. Патентни систем штити проналазача од економског неуспеха, доделом права интелектуалне својине на проналаску. То се постиже дозвољавањем проналазачу да у одређеном временском периоду забрани другим лицима производњу, коришћење или продају заштићеног проналаска. Ова ексклузивна права се додељују само на ограничени временски период (у Европи, овај период износи 20 година, а период заштите траје од подношења пријаве) као и на географски ограниченој територији; у принципу је то држава у којој или за коју је патент одобрен. Европски патенти се могу одобрити за до 38 земаља (државе потписнице Конвенције о европском патенту) али након тога се морају потврдити у свакој земљи у којој власник патента тражи заштиту. Предвиђа се да ће Унитарни патент који треба да ступи на снагу у будућности постати алтернатива за подносиоце, нудећи унитарни ефекат без потребе за индивидуалним потврдама – валидацијама и после транзиционог периода, без даљих захтева за превођење на језик земље чланице.¹

Биотехнологија представља једну од најстаријих и најдинамичнијих области људских делатности. Предмет тих делатности јесу живи организми и њихова примена у индустрији и пољопривреди. Живе организме од такозване мртве природе разликују две особине, и то: размена материје са околином и способност репродукције. Жива материја се, због специфичности које поседује, не уклапа лако у стандардни модел патентног права. Упркос томе, биотехнологија микроорганизама је лако ушла у сферу патентног права, док са биотехнологијом виших организама то дуго није био случај.² Европска федерација биотехнолога је 1992. године дефинисала биотехнологију као „интегралну примену биохемије, микробиологије и инжењерских знања у циљу коришћења микроорганизама, култура биљних и животињских ћелија и ткива, или њихових делова у индустријској производњи“.³ Биотехнологија јесте примена науке и технологије на живе организме, као и на њихове производе и моделе, у циљу измене живог и неживог материјала за производњу

¹ Патенти из биотехнологије, Европски закон и пракса у области патентирања биотехнолошких проналазака, Едукативно Информативни Центар, http://www.zis.gov.rs/upload/Publikacije/Lifleti/Patenti%20iz%20biotehnologije_Evropska%20praksa.pdf, 11. 10. 2015.

²Ј. Шарац, „Специфичности заштите права интелектуалне својине у области биотехнологије“, *Сингидунум ревија*, 2011, Vol. 8, Issue 1, 356.

³Ј. Барас, В. Вељиновић, С. Попов, Д. Повреновић, М. Лазић, Б. Златановић, „Основи биопроцесног инжењерства“, 2009, Ниш, 1.

знања, роба и услуга. Наведена дефиниција покрива све области савремене и традиционалне биотехнологије.⁴

Патенти су најадекватнији облик заштите којим се првенствено охрабрују инвеститори и биотехнолози, јер они могу јавно да представе резултате истраживања, како кроз могућност јавног представљања предмета биотехнолошких проналазака, тако и кроз могућност награђивања. Патентно право данас зато представља кључни фактор развоја иновативне технологије, обезбеђује улагања у даља истраживања која су императив модерних друштава. Ни у једној другој области није тако јака веза између патентне заштите, са једне, и подстицаја иновација, са друге стране. Патентни систем игра важну улогу у подстицају иновација, пружањем правне заштите проналасцима али и дистрибуцијом корисних информација о њима. Током своје историје патентни систем се морао прилагођавати новим условима. Низ судских, законодавних, административних и дипломатских акција је утицао на проширивање патентне заштите на нове технологије (као што је биотехнологија) али је подстакнута и појава нових актера (попут универзитета и јавно истраживачких институција).⁵ Упркос оспоравањима да ексклузивност овлашћења на страни титулара може ограничити јавност да приступи веома битним производима као што су лекови или усеви, економске студије су показале да биотехнолошки проналасци без патената не би доспели на тржиште. Статистички подаци ЕПО показују да биотехнолошки проналасци у протеклих неколико година спадају у десет најразвијенијих техничких области, на основу патентних пријава поднетих Европском заводу за патенте. Патентирање биотехнолошких проналазака потребно је првенствено због тога што се биотехнологија веома брзо развија, а огромна средства која се улажу у истраживање и развој враћају се веома споро. Патентно право и, уопште, права интелектуалне својине обезбеђују стога основу за повратак средстава уложених у истраживања и развој, док добијање патентне заштите постаје кључни елемент стратегије биотехнолошких предузећа.⁶

2. АРБИТРАЖА И ПАТЕНТИ

Права интелектуалне својине настају одлуком надлежног државног органа. О њиховом настанку, трајању и престанку, не може се покренути

⁴ М. Крстић, „Здрава породица и успешно родитељство: антрополошка анализа интернет медија о чувању матичних ћелија у Србији“, *Антропологија* 12, св. 3, 2012, 142.

⁵ А. S. Merril, C. R. Levin., В. М Myers, “A patent System for the 21st Century”, <https://www.nap.edu/catalog/10976.html>, 10. 11. 2016.

⁶Е. Burrone, „Patents at the Core: The Biotech Business“, www.wipo.int/sme/en/documents/patents_vbiotech_fulltext.html, 12. 9. 2014.

поступак пред арбитражом. Дакле, ова права нису она којима странке слободно располажу, што је услов за надлежност арбитраже, јер о њиховом настанку и, уопште, „правном животу“ одлучује надлежна државна управа која испитује испуњеност услова.

Другачија ситуација настаје ако носилац патента, на пример, закључи уговор о лиценци са трећим лицем. Све што се тиче имовинских аспеката уговора може се препустити арбитражи. На пример, ако је дошло до повреде уговорне обавезе, арбитражни суд ће моћи да одлучује у овом спору, односно да одлучи да ли је дошло до повреде уговорне обавезе, а арбитражна одлука ће бити једнака судској одлуци.⁷ Тужбе због повреде патената све су заступљеније у данашњем друштву из разлога постојања високог степена развоја технологије. Постоји огромна конкуренција између произвођача, па су са таквом конкуренцијом све чешћи спорови због повреде патента. Захтеви због повреде патента подразумевају разумевање заштићених проналазака као и познавање стања технике. Мишљења стручњака за технологију се често разликују, а судијама, с друге стране, недостаје стручност. Свеукупна ситуација је довела до дуготрајних суђења пред редовним судовима и доношења спорних пресуда.⁸ Арбитражни поступак превазилази све наведене потешкоће.

Предности АДР метода (*Alternative Dispute Resolution Methods*) у решавању спорова из домена интелектуалне својине јесу вишеструке, а на овом месту посебно истичемо следеће:

- Уштеда времена и новца. Спорови који се односе на патентну заштиту јесу најскупљи спорови у области интелектуалне својине. Најскупљи за сада познат спор између *Polaroid Corp v. Eastman Kodak C.*, коштао је странке близу 200.000.000 \$. Да су се странке определиле за АДР трошкови би били знатно нижи; нпр: у споровима из домена интелектуалне својине услуге медијације крећу се око 50.000 \$, мед-арб, одн. комбинација арбитраже и медијације 78.000 \$, док би за обавезујућу арбитражу странке морале да издвоје око 151.000 \$.⁹ Према истраживању Светске организације за интелектуалну

⁷ Спорови око права интелектуалне својине – има ли простора за арбитражу?, <https://geciclaw.com/sr/sporovi-oko-prava-intelektualne-svojine-da-li-ima-prostora-za-arbitrazu>, 12.09.2021.

⁸ G. A. Paradise, Arbitration of Patent Infringement Disputes: Encouraging the Use of Arbitration Through Evidence Rules Reform, 64 Fordham L. Rev. 247 (1995), <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol64/iss1/7>, 18. 06. 2021.

⁹ Martin J.A., “Arbitrating in the Alps Rather Than Litigating in Los Angeles: The Advantages of International Intellectual Property-Specific Alternative Dispute Resolution”, *Stanford Law Review*, Vol.49, No.4, 1997, 925.

својину WIPO арбитража (*World Intellectual Property Arbitration*) је 55% јефтинија у односу на парницу.¹⁰

- Флексибилност. Ова особина подразумева више различитих аспеката: флексибилност може значити опцију у погледу избора АДР метода, али може значити и слободу избора меродавног права као и слободу у погледу одређивања временског оквира у коме се спор има решити.

- Неутралност. Веома важна предност АДР метода јесте њихова неутралност. Заштита права интелектуалне својине, је као што смо већ напоменули, обележена територијалношћу и духом националног суверенитета. Отуда, уколико је реч о споровима са међународним обележјем странке се неће врло често препустити „стихији“ и оставити колизионим нормама да одреде меродавно право. Из тог разлога одређивање за АДР методе је веома честа појава у савременој међународној пословној пракси, где странке најчешће унапред уговарају примену АДР метода за решавање њихових евентуалних спорова који у будућности могу настати.

- Стручност. Спорове најчешће решавају експерти, особе које су пре свега стручне и компетентне за одређене проблеме. Стране очекују да арбитрари поседују знање и стручност у технолошкој области релевантној за конкретан спор. Што је технологија сложенија, то је важније да арбитрари буду стручњаци који ће бити у стању да правилно и ефикасно процене обим релевантног патента и донесу прави закључак, не ослањајући се у потпуности или претежно на мишљења експерата укључених у арбитражу. То не значи да сви чланови трибунала морају бити специјалисти за патенте. Међутим, постојање најмање једног члана трибунала са техничким и правним искуством може бити веома корисно.

Стручњаци играју важну улогу у арбитражним споровима о патентима. Арбитражни суд обично именује независног вештака коме додељује задатак, а извештај вештака доставља странкама, након што га прими. Извештај вештака остаје предмет оцене арбитражног суда, осим ако стране не одлуче да ће бити коначан. Овај други приступ се ретко препоручује јер арбитражни суд, нарочито када има члана са техничким искуством, пошто је упознат са свим околностима случаја, може много боље проценити случај од вештака.¹¹

- Поверљивост информација. Странке се најчешће одређују за АДР јер путем ових метода могу добити нешто што им судско решавање спорова не пружа, а то је поверљивост. У споровима из домена интелектуалне својине

¹⁰ A. Emini, „Patent Arbitration, The Underutilized Process For Resolving International Patent Disputes In The Pharmaceutical and Biotechnology Industries“, 9 *Arb. L. Rev.* 323, 2017.

¹¹ N. Gylaeva, *Patent, Copyright and Trademark Disputes*, <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-ip-arbitration/first-edition/article/patent-copyright-and-trademark-disputes>, 21.06. 2021.

поверљивост информација, као што су нпр. технолошке иновације, пословне тајне везане за производњу неког производа је веома важна.

- Очување пословних веза. Странке поред интереса да спор реше имају и интерес да очувају добре пословне везе, из разлога што оне представљају окосницу њиховог пословања.

2.1. Арбитрабилност патентних спорова

Арбитрабилност можемо дефинисати као *conditio sine* арбитражног решавања спорова којим се предмету спора приписује квалификатив који спор чини подобним за арбитражно решавање. Без овог својства предмет спора се не може изузети из судске надлежности. Према нашем Закону о арбитражи¹² арбитрабилност (подобност) спорова за арбитражу уређена је одредбом која гласи: „Арбитража се може уговорити за решавање имовинског спора о правима којима странке слободно располажу, осим спорова за које је одређена искључива надлежност домаћег суда“. Наведена *ratione materiae* општа одредница арбитрабилности, већ је у самој одредби ограничена на оне спорове за које не постоји искључива надлежност домаћег суда.¹³ Искључиву надлежност домаћег правосуђа у патентним споровима постојала је у италијанском праву.¹⁴ Међутим, да би се један спор расправљао пред међународном арбитражом потребно је у погледу услова *ratione materiae* испунити и захтев да арбитража: „има за предмет спорове из међународних пословних односа“.¹⁵

¹² Закон о арбитражи, „Сл. гласник РС“, бр. 46/2006.

¹³ Круг спорова за које је домаће правосуђе искључиво надлежно одређен је чл. 56-78 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 43/82 и 72/82 – исп., „Сл. лист СРЈ“, бр. 46/96 и „Сл. гласник РС“, бр. 46/2006 – др. закон.

¹⁴ Ако арбитражни суд у Швајцарској донесе арбитражну одлуку у спору у вези са патентом који је регистрован у Италијанском заводу за патенте, па једна страна тражи извршење одлуке у Италији, италијански суд ће највероватније одбити извршење наводећи да је повређено *lex fori* чији прописи су италијанским судовима давали искључиву надлежност да одлучују о овим посебним споровима. Пошто је релевантни патент био регистрован код италијанског завода, италијански национални судови имају искључиву надлежност о тим споровима који се односе на патент. Узимајући за себе такву надлежност арбитражни трибунал је повредио италијански *lex fori* па италијански судови основано одбијају да изврше тако донете одлуке, позивајући се управо на свој *lex fori*. Ј. Вукадиновић, *Улога арбитрабилности у процесу решавања спорова пред међународном трговинском арбитражом*, докторска дисертација, Београд, 2016, 167, fn. 488.

¹⁵ Чл. 3, ст. 1 Закона о арбитражи. У овом ставу посебно су прецизирани и случајеви у којима се арбитража аматра међународном, и то нарочито ако: 1) странке у време закључења споразума о арбитражи имају пословна седишта у различитим државама; 2) се изван државе у којој странке имају своја пословна седишта налази место: а)

У погледу патентних права, постоје два значајна сегмента: имовинска и неимовинска права. Већ из саме дефиниције арбитрабилности јасно је да арбитража може бити надлежна само везано за први сегмент патентних спорова. Специфичност ових спорова захтева корекцију опште дефиниције арбитрабилности, па се тако сва сва спорна питања патентних спорова не могу наћи пред арбитражом. Ретке су оне државе које у потпуности признају арбитрабилност патентних спорова. Међу европским државама то су Белгија и Швајцарска. Питање арбитрабилности спорова из уговорних односа насталих преносом лиценце патента или жига у већини земаља није спорно.¹⁶ Основни разлог који рађа недоумице везано за арбитрабилност ових спорова лежи у начелу територијалности права интелектуалне својине, па самим тим и патентног права.

Како међународне арбитраже одлучују о споровима из међународних пословних односа, веома је важно одредити које право је меродавно за оцену арбитрабилности спора који се нађе пред међународном арбитражом. Пракса арбитражних судова у одређивању меродавног права за арбитрабилност је врло различита.

Њена анализа показује да су арбитражни судови као меродавно право примењивали чак девет различитих права, и то: 1. право странака или право једне од њих; 2. право меродавно за уговор (*lex contractus*); 3. право места арбитраже (*lex loci arbitri*); 4. право државе чији би суд био надлежан да није склопљен уговор о арбитражи; 5. право државе у којој ће се највероватније тражити извршење одлуке; 6. право државе у којој је склопљен уговор о арбитражи; 7. право меродавно за арбитражну клаузулу или уговор о арбитражи; 8. комбинација права наведених од 1 до 7, и 9. општа правна начела, применом денационализованог приступа арбитражи.¹⁷ Најчешће се пак, примењује право које је меродавно за уговор о арбитражи.

3. АРБИТРАЖНО РЕШАВАЊЕ СПОРОВА У ОБЛАСТИ БИОТЕХНОЛОГИЈЕ

Арбитражно решавање спорова је од посебног значаја у решавању спорова биотехнолошких и фармацеутских компанија. Патенти су примарна имовина ових компанија, трошкови истраживања и развоја веома високи, док

арбитраже, ако је одређено у споразуму о арбитражи или на основу њега, или б) у коме треба да се изврши битан део обавезе из пословног односа или место са којим је предмет спора најуже повезан; 3) су се странке изричито споразумеле да је предмет споразума о арбитражи везан за више држава.

¹⁶ Ј. Вукадиновић, *op. cit.*, 27.

¹⁷ Н. Sikirić, "Pravo merodavno za objektivnu arbitralnost", u: *Liber amicorum-Mihajlo Dika, Djelotvorna pravna zaštita u parničnom postupku*, Zagreb, 2013, 499.

су патентни монополи временски ограничени. Период поврата уложених средстава је ограничен. Захваљујући резултатима истраживања фармацеутских и биотехнолошких компанија, постигнут је огроман напредак у области медицине. Новим медицинским третманима, смањена је стопа смртности од рака за 23%, у односу на крај прошлог века. Стопа излечења хепатитиса Ц износи 90%, захваљујући новој терапији која се примењује само осам недеља. Због позитивног утицаја биотехнолошке индустрије на опште здравље, високих трошкова истраживања и ограниченог трајања периода ексклузивности, односно монопола, који се обезбеђују патентима, порасла је заинтересованост биотехнолошких и фармацеутских компанија за арбитражно решавање спорова.¹⁸ У 2021. години, међу топ 10 технологија, највећи раст показују: фармацеутска (+12.8%) која бележи највећи раст, одмах за њом следи биотехнологија (+9.5%), а затим компјутерска технологија (7.2%) и дигиталне комуникације (+6.9%).¹⁹ Пораст у овој сфери говори о порасту глобалног интересовања за технологије које се тичу здравља, а што је узроковано појавом пандемије 2019. године.

Арбитража омогућава заинтересованим странама да брзо и ефикасно реше међународни спор. На арбитражу се гледа као на празно платно на којој стране имају потпуну слободу да модификују процедуру у складу са својим потребама. Управо због тога, арбитража је за наведене компаније постала стандардни метод решавања спорова.²⁰

4. WIPO ЦЕНТАР ЗА АРБИТРАЖУ И МЕДИЈАЦИЈУ

Иако се странке у вези патентних спорова, а нарочито оних у области биотехнологије могу обраћати са захтевом за решавање спорова *ad hoc* арбитражама које се креирају за један појединачни случај и у којима су чланови или члан арбитражног већа признати стручњаци из области биотехнологије, странкама на располагању стоје и сталне арбитражне институције, чије услуге оне све чешће и користе.

WIPO центар за арбитражу и медијацију са седиштем у Женеви, основан је 1994. године, као специјализовани центар Светске организације за интелектуалну својину, који нуди услуге алтернативног решавања спорова у питањима интелектуалне својине. Поред канцеларије у Женеви WIPO центар има своју канцеларију и у Сингапуру. Организационо Центар представља саставну јединицу Светске организације за интелектуалну својину. *Differentia*

¹⁸ E. Alessandra, Patent Arbitration, The Underutilized Process For Resolving International Patent Disputes In The Pharmaceutical and Biotechnology Industries, 9 Arb. L. Rev. 323, 2017.

¹⁹ https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2022/article_0002.html, 10.4.2022.

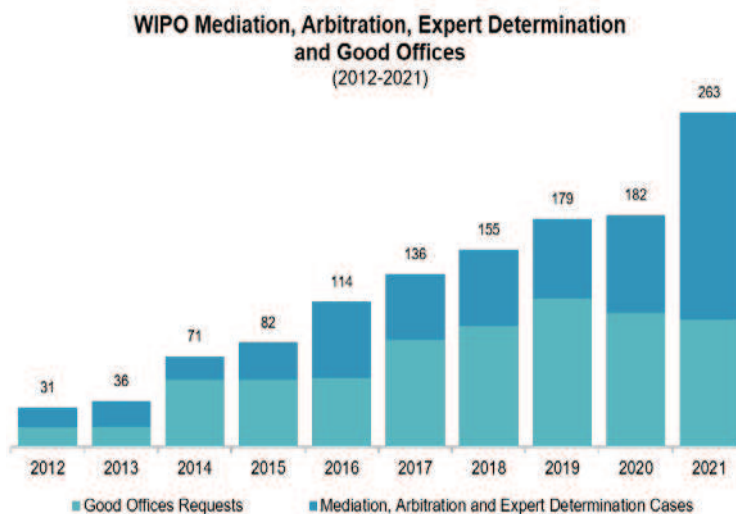
²⁰ *Ibid.*

specifica, свих, па самим тим и WIPO метода алтернативног решавања спорова није у акту којим се сукоб решава. Наиме и путем других АДР метода сукобљени могу доћи до коначне, обавезујуће пресуде (одлуке), што значи да су и поједини приватни методи акузациони и адјудикативни, арбитраже пре свих. Њихова карактеристика се налази у извору, пореклу овлашћења (мандату) онога који одлучује.²¹ Персонална овлашћења носиоца АДР метода налазе се у рукама странака, односно у њиховој вољи да спор повере конкретним арбитрама односно медијаторима на решавање. Центар поред услуга које пружа у решавању спорова, такође помаже странкама и у одабиру медијатора, абитара и експерата, регистрованих при Центру, а чији број данас прелази преко 1.500. Осим лица која се налазе на листи, Центар може асистирати странке у ангажовању и других реномираних стручњака који се не налазе на листи, а за које странке сматрају да би најефикасније решили њихов спор. Како постоји општеприхваћена подела арбитража на опште²² и специјализоване, WIPO центар припада другој категорији чија је стварна надлежност ограничена на одређене врсте спорова. У конкретном случају, WIPO центар је институционална арбитража, која поседује сопствена институционална правила која служе као процесни оквир, и то како за случај арбитражног решавања, тако и у случајевима када Центар пружа услуге медијације и вештачења.²³ На официјалном сајту WIPO центра странкама су доступне препоручене арбитражне клаузуле и арбитражни споразуми, а у публикацијама доступне су и прецизније информације од значаја за арбитражно решавање спорова.

²¹Г. Кнежевић, В. Павић, *Арбитража и АДР*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009., 191.

²² Опште арбитраже су оне арбитраже које арбитражују у свим врстама спорова, тј. у свим врстама спорова које се могу изнети пред арбитражу.

²³ WIPO Mediation Rules, WIPO Arbitration Rules и WIPO Expedited Arbitration Rules, <https://www.wipo.int/amc/en/>

Број случајева који се решава у WIPO центру за арбитражу и медијацију сваке године се повећава, и то најбоље показују подаци из дијаграма који се односе на период од 2012. до 2021. године.²⁴

5. ЗАКЉУЧАК

Можемо закључити да арбитража има своје место у свету права интелектуалне својине, иако је њена надлежност ограничена. Међународна арбитража је недовољно коришћен метод решавања спорова о патентима. Међутим, биотехнолошка и фармацеутска индустрија ће имати користи од примене овог алтернативног облика међународног решавања спорова. Фармацеутске и биотехнолошке компаније треба да искористе прилику да користе услуге арбитраже у споровима о патентима како би уштеделе време и трошкове, заштитиле пословне тајне и комерцијалне односе. Фармацеутска и биотехнолошка индустрија ће ефикасно заштитити своја патентна права на међународном плану уз избегавање сложености и недоследности међународних судских спорова. Оквир за решавање ових спорова креиран у

²⁴Дијаграм преузет са: WIPO Mediation, Arbitration, Expert Determination Cases and Good Offices Requests, https://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html?utm_source=WIPO+Newsletters&utm_campaign=f09e485f31-DIS_ADR_EN_130122&utm_medium=email&utm_term=0_bcb3de19b4-f09e485f31, 05.03.2022.

виду посебног, специјализованог Центра за арбитражу и медијацију, који је настао под окриљем Светске организације за интелектуалну својину свакако јесте једна од најбољих алтернатива. У времену глобалних трендова и убрзаног раста и развоја технологија, пожељно је ефикасно и стручно превазилазити проблеме који могу настати у пословању. Додатан подстрек за „окретање“ арбитражи јесу и национална законодавства, која из различитих обзира поспешују потенцијалне парничаре да користе алтернативне методе решавања спорова.

ЛИТЕРАТУРА

Барас Ј., Вељиновић В., Попов С., Повреновић Д., Лазић М., Златановић Б., „Основи биопроцесног инжењерства“ 2009, Ниш.

Вукадиновић Ј., *Улога арбитрабилности у процесу решавања спорова пред међународном трговинском арбитражом*, докторска дисертација, Београд, 2016.

Burrone E., „Patents at the Core: The Biotech Business“, www.wipo.int/sme/en/documents/patents_vbiotech_fulltext.html, 12.

Gregg A. Paradise, Arbitration of Patent Infringement Disputes: Encouraging the Use of Arbitration Through Evidence Rules Reform, 64 Fordham L. Rev. 247 (1995).: <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol64/iss1/7>.

Gulyaeva N., Patent, Copyright and Trademark Disputes, <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-ip-arbitration/first-edition/article/patent-copyright-and-trademark-disputes>.

Emini A., Patent Arbitration, The Underutilized Process For Resolving International Patent Disputes In The Pharmaceutical and Biotechnology Industries, 9 Arb. L. Rev. 323, 2017.

Кнежевић Г., Павић В., „Арбитража и АДР“, Правни факултет, Београд, 2009.

Крстић М., „Здрава породица и успешно родитељство: антрополошка анализа интернет медија о чувању матичних ћелија у Србији“, *Антропологија* 12, св. 3, 2012.

Martin J.A., “Arbitrating in the Alps Rather Than Litigating in Los Angeles: The Advantages of International Intellectual Property-Specific Alternative Dispute Resolution”, *Stanford Law Review*, Vol.49, No.4, 1997.

Merril A. S., Levin C. R., Myers B. M., “A patent System for the 21 st Century”, <https://www.nap.edu/catalog/10976.html>.

Шарац Ј., „Специфичности заштите права интелектуалне својине у области биотехнологије“, *Сингидунум ревија*, 2011 , Vol. 8, Issue 1.

Патенти из биотехнологије, Европски закон и пракса у области патентирања биотехнолошких проналазака“, Едукативно Информативни Центар, 6, http://www.zis.gov.rs/upload/Publikacije/Lifleti/Patenti%20iz%20biotehnologije_Evropska%20praksa.pdf, 11. 10. 2015.

Sikirić H., “Pravo merodavno za objektivnu arbitrabilnost”, u: *Liber amicorum-Mihajlo Dika, Djelotvorna pravna zaštita u parničnom postupku*, Zagreb, 2013.

Спорови око права интелектуалне својине – има ли простора за арбитражу?, <https://geciclaw.com/sr/sporovi-okoprava-intelektualne-svojine-dali-ima-prostora-za-arbitrazu>.

WIPO Mediation, Arbitration, Expert Determination Cases and Good Offices Requests,

https://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html?utm_source=WIPO+Newsletters&utm_campaign=f09e485f31

DIS_ADR_EN_130122&utm_medium=email&utm_term=0_bcb3de19b4-f09e485f31.

Jelena BELOVIĆ, Ph.D,

Associate professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Gordana DAMJANOVIĆ, Ph.D

Assistant professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

PATENT DISPUTES AND INTERNATIONAL ARBITRATION

Summary

Intellectual property and legislation are key factors for the development of innovative technology. Disputes related to the subject of intellectual property rights are more and more numerous and diverse in their content every year. Given their nature, the presence of technical elements, high specialization, ways are sought for their effective solution. International arbitration is an insufficiently used method of resolving patent disputes. However, the biotech and pharmaceutical industries are very suitable for patent arbitration and would benefit from using this alternative form of international dispute resolution instead of international litigation. Arbitration generally has the advantage of being less formal and shorter than court proceedings applicable. The advantage is that both sides retain control over the dispute resolution process. This can help maintain good business relationships. The pharmaceutical and biotechnology industries will effectively protect their patent rights internationally, while avoiding the complexity and inconsistency of international litigation.

Key words: biotechnology, pharmaceuticals, patents, patent infringements, arbitration.